

İnsanın təməl düşüncə prinsiplərinin qaynağı məktəbdən başlayır. O, məktəbə qədəm qoyduğu andan yeni mühitlə qarşı-qarşıya olur. Bu mühit onun şəxsiyyət kimi formalaşmasında əvəzsiz rol oynayır. İnsanın sosiallaşmasına, ünsiyyət vərdislərinin inkişaf etməsinə daha da yardımçı olur. Böyüməkdə olan nəslin hərtərəfli tərbiyəsi təhsil işçilərinin qarşısında duran başlıca vəzifədir.

qarşımıza çıxır. Təbii ki, şagirdlər günün müəyyən hissəsi müəllimin nəzarətində, qalan vaxtda isə valideyn himayəsində olurlar. Bizim təhsil sistemimizdə bu prinsip vəhdət təşkil edir. Müəllim-şagird-valideyn mütəmadi şəkildə qarşılıqlı münasibətdə olmalıdırlar. Çətin tərbiyə olunan uşaqlardakı problemi aradan qaldırmaq üçün birgə səy göstəril-

nışan tərəf idi. Hal-hazırkı təhsil sistemində fikir mübadiləsinin yürüdülməsində hər iki tərəf mühüm rol oynayır. Ənənəvi təhsil sistemində daha çox müəllimin fikri önəmli idi. Elə hesab olunurdu ki, müəllim hansı fikirləri aşılrayır, həmin fikirlər də doğrudur. Lakin müasir təhsil sistemində bu qaydalar fərqlidir. Əgər bir sınıfdə 15 şagird təhsil alırsa, müəllim üçün onların hər birinin ayrı-ayrılıqda fikri önəm daşıyır. Məsələn, belə bir nümunə gətirim. Təsəvvür edin, bir ağac var və ağacın önündə 3 nəfər dayanır. Hər birində ağac haqqında müəyyən fikirlər formalaşır. Şəxslərdən biri fikirləşir ki, bu ağac bar verəcək və mən də onun meyvəsindən yeyəcəyəm. Digəri düşünür ki, bu ağac böyüyəcək və bu ağacdan mebel və yaxud kağız hazırlayacağam. Digər şəxs isə düşünür ki, bu ağac böyüyəcək və mən də bu ağacın kölgəsində oturacağam. Eyni ilə sınıfdə də belədir. Hər bir uşağın ayrı-ayrı düşüncə tərzı var, həyata baxış bucağı var. Təbii ki, bu,

Müəllim-şagird münasibətləri arasında psixoloji bağlar

Böyüməkdə olan nəslin hərtərəfli tərbiyəsi təhsil işçilərinin qarşısında duran başlıca vəzifədir

Müasir dövrdə müəllim-şagird münasibətləri hansı prinsiplərə söykənməlidir? Mövzu ilə əlaqədar Quba rayonu Kupçal kənd orta məktəbinin coğrafiya müəllimi Vüsalə Şıx-babayevanın fikirlərini öyrəndik.

- Müəllim-şagird münasibətləri arasında psixoloji bağlar necə qurulmalıdır?

lim-şagird münasibətlərində başlıca amillər sırasında göz kontaktı da mühüm rol oynayır. Müəllim sınıfdə daxil olarkən şagirdin davranışından, göz kontaktından onun dərslə hazır olub-olmamasını müəyyən edə bilər. Müəllimin öz fənnini yüksək səviyyədə bilməsi kifayət etmir. Həmçinin onun psixologiyası, dünyagörüşü

məlidir. Bir daha qeyd edim ki, müəllimin rolu təkcə bilik və bacarıqları uşaqlara aşılamaq deyil. Həmçinin şagirdlərin müəyyən vərdislərə yiyələnməsini də təmin etməkdir. Hər bir şagirdin özünəməxsus bilik səviyyəsi, dünyaya baxış tərzı, düşüncəsi, inkişafı fərqlidir. Çünki onlar ay-

müəllim tərəfindən nəzərə alınır, hər birinin fikrinə hörmətlə yanaşılır. Dərs zamanı da müəllim tərəfindən həvəsləndirici tədbirlər görülür və buna uyğun olaraq mövzu ilə bağlı şagirdlər tərəfindən fikir yürüdülmür, müəyyən nəticəyə gəlinir. Həmçinin də, dərslə hər hansı bir mövzu üzərində işləyərkən, hər bir şagird tərəfindən həmin mövzuya qarşı fikir bildirilir. Məsələn, əgər biz coğrafiya dərslə külək mövzusu keçiriksə, küləyin təsərrüfat əhəmiyyətindən danışırıqsa, biz biliriksə ki, külək təsərrüfata həm müsbət, həm də mənfi təsirlər göstərir. Təbii ki, şagirdlər küləyin verdiyi təsirləri biliklərindən əlavə olaraq, bacarıqlarına əsasən müəyyən edirlər. Onlarda bu barədə fikir formalaşır. Ümumilikdə yeni təhsil sistemi qarşılıqlı münasibətləri daim inkişaf etdirir, müəllim-şagird münasibətlərində psixoloji bağları daha da möhkəmləndirir.

Müəllimin əsas vəzifəsi təkcə şagirdlərə öz fənnini tədris etməklə bitmir, eyni zamanda onların psixologiyasının inkişafını da sürətləndirir. Çünki müəllim pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də psixoloqdur. Psixoloji bağların yaranmasında başlıca formalardan biri də yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasıdır.

- Biz biliriksə ki, müəllim öyrədən, şagird öyrənən tərəf hesab olunur. Müəllimin əsas vəzifəsi təkcə şagirdlərə öz fənnini tədris etməklə bitmir, eyni zamanda onların psixologiyasının inkişafını da sürətləndirir. Çünki müəllim pedaqoq olmaqla yanaşı, həm də psixoloqdur. Psixoloji bağların yaranmasında başlıca formalardan biri də yaş xüsusiyyətlərinin nəzərə alınmasıdır. Hər yaş kateqoriyasının özünəməxsus davranış tərzı var. Yəni, həmin yaş xüsusiyyətinə sahib olan şagirdlərlə hansı dildə danışmaq, hansı qaydaları tətbiq etmək müəyyən yaşlarda özünü ayrı-ayrı bürüzə verir. Onu da qeyd edim ki, müəl-

yüksək səviyyədə olmalıdır ki, şagird-müəllim münasibətləri arasında bağlar sağlam qurulsun.

- Şagirdlərlə qarşılıqlı münasibətdə ən çox çətinlik cəkdiniz məqamlar nələrdir?

- Şagirdlərlə qarşılıqlı münasibətdə qarşımıza çıxan əsas çətinliklərdən biri çətin tərbiyə olunan uşaqlarla işləməkdir. Həmçinin, hiperaktiv olanlarla. Lakin hiperaktiv uşaqlarla işləmək nisbətən rahatdır. Onlara müəyyən tapşırıqlar verməklə, psixoloji testlər, tərbiyəvi söhbətlər etməklə həmin uşaqları dərslə cəlb etmək mümkündür. Çətin tərbiyə olunan uşaqlara nəyisə izah edəndə bəzi çətinliklər

rı-ayrı ailələrdən tərbiyə götürür, fərqli mühitdə böyüyürlər. Belə-də onların psixoloji inkişafı da fərqli olur. Sadəcə müəllim olaraq qarşımızda duran əsas vəzifə, həmin şagirdləri düzgün istiqamətləndirməkdir. Müəllim şagirdləri dəyərləndirməyi bacarmalıdır. Şagirdlərdə dərslə həvə yaratmalıdır, onların inkişaf etməsi üçün bütün gücünü səfərbər etməlidir.

- Ənənəvi təhsil sistemindən fərqli olaraq, yeni təhsil sistemində şagird və müəllim münasibətlərində hansı dəyişikliklər özünü göstərir?

- Ənənəvi təhsil sistemində şagird dinləyən, müəllim isə da-

Göründüyü kimi, müəllimlik peşəsi təkcə öz fənnini tədris etməklə bitmir. Bu peşə müəllim adını daşıyan şəxsdən pedaqoji fəaliyyət tələb etməklə yanaşı, onda insani keyfiyyətlərinin olmasını, psixoloji biliklərə yiyələnməyi, şagirdlərlə ünsiyyətdə etik-estetik mədəniyyəti şamil etməyi tələb edir. Qədim zamanlardan bəri müəllimlik peşəsinə böyük hörmətlə yanaşılıb və bu proses davam etməkdədir.

Tünzalə PAŞAYEVA